

פרק י

משיחת שאול,
האותות שמקבל משמואל,
המלכת שאול במעפה

ספר שמואל-א

לא

טו

יב

פרק
י

ט

ד

א

שמואל

שאול

דוד

המלך שאול

כח-לא

במלחמה מול
הפלשתים
בגלבו

שאול ובעלת
האוב

טז-לא

קנאת שאול בדוד
מרדף אחר דוד ואנשיו

טז

שאול אינו
מציית לשמואל
במלחמת עמלק
עונשו הכבד

יג-יד

שאול ובנו
יהונתן נערכים
למלחמה מול
הפלשתים
במכמש

יא

מוביל את העם
לישועת אנשי
יבש-גלעד
מנחש מלך עמון

ט-י

מחפש אתונות
ומוצא מלוכה

תקציר הפרק

פרקנו נחלק לשני חלקים שונים.
החלק הראשון הוא ההמשך של הפרק הקודם, בו שאול מומלך באופן פרטי,
והחלק השני מספר על ההמלכה של שאול בפני כל העם.

משיחת שאול באופן אישי

משיחת שאול למלך מתרחשת בארבע עיניים: "וַיִּקַּח שְׂמוּאֵל אֶת פֶּה הַשָּׁמַן וַיִּצַק עַל רֵאשׁוֹ וַיִּשְׁקֶהוּ וַיֹּאמֶר הֲלוֹא כִּי מְשָׁחָהּ ה' עַל נְחֻלָּתוֹ לְנָגִיד" שמואל נותן לשאול רשימה מפורטת של אותות, מפגשים ואירועים שיתרחשו בדרכו הביתה. האותות כולם מגיעים וכך: "וַיִּהְיֶה לוֹ אֶ-לֵהִים לֵב אַחֵר". בתום המסע שאול חוזר הביתה "וְאֵת דְּבַר הַמְּלוּכָה לֹא הִגִּיד". אפילו לא לדודו שהתעניין.

משיחת שאול באופן פומבי

שמואל מכנס את כל העם במצפה להמליך מלך, אך לפני כן הוא מקדים ומזכיר שהמהלך הזה ממש לא לרוחו. כעת יש לבחור מלך, באמצעות גורל. בתחילה נלכד שבט בנימין, לאחר מכן משפחת המטרי ולבסוף המלך שאול בן קיש. אך באופן מפתיע שאול לא נמצא. ה' מגלה היכן נמצא שאול: "וַיֹּאמֶר ה' הִנֵּה הוּא נְחֻבָא אֶל הַכְּלָיִם". שאול מתגלה ומוצג בפני העם, אך חלק מהעם לא מרוצים מהבחירה בשאול: "וַבְּנֵי בְלֵיעַל אָמְרוּ מַה יִּשְׁעֵנוּ זֶה". שאול מחריש ולא מגיב.

משיחת שאול למלך (פס' א)

וַיִּקַּח שְׂמוּאֵל
אֶת פֶּךְ-הַשֶּׁמֶן
(=כד שמן ששימש
כנראה לעבודת ה')

וַיִּצַק עַל רֵאשׁוֹ

וַיִּשְׁקָהוּ (נשיקה היא אות לחיבה, למרות
התנגדות שמואל להקמת מוסד המלוכה הוא
כנראה חיבב מאד את שאול)

וַיֹּאמֶר: הֲלוֹא כִּי מִשְׁחָךָ ה'
עַל נַחֲלָתוֹ לְנָגִיד (=ה' משח אותך למלך
על עמו ישראל שהם קניינו)

האותות שמקבל שאול משמואל (ב-יג)

הערה מקדימה: אותות הם סימנים והוכחות לכך שדברי שמואל אמת, שהוא אכן יועד למלך וגם שהוא מקובל בעיני העם. כשם שאותות אלו יתקיימו, כך יתקיים דבר המלוכה. כדי להגביר את הרושם על שאול מזכיר שמואל פרטים רבים בנוגע לאנשים ששאול יפגוש (מה יאמרו לו, אילו מנחות, באילו כלים ינגנו).

משמעות שלשת האותות:

1. האנשים.

האות הראשון – קשור במשפחתו של שאול (דאגת אביו לבנו)

האות השני – קשור בעם. (הצעת מנחה ע"י אנשים בלתי מוכרים, הכרה במלכות שאול עליהם)

האות השלישי – קשור באלהים – עליחת רוח ה' עליו,

הכרת משפחתו, עמו וה' בו יתנו לשאול אמונה בעצמו וביכולתו להנהיג.

2. המקומות.

אות ראשון – קבר רחל. רמז למוצא השבטי של שאול, שבט בנימין.

אות שני – אלון תבור שבדרך למקדש אלהים שבבית-אל. רמז לאל ששאול ימלוך מטעמו.

אות שלישי – גבעת האלהים אשר שם נציבי פלשתים. רמז למשימה העיקרית המיועדת לו המלחמה בפלשתים.

3. השינוי באישיות שאול ובמנהיגותו.

שאול הופך בהדרגה מסביל לפעיל, באות הראשון הוא רק צריך לשמוע, באות השני הוא גם אמור לקחת את מה שמציעים לו, באות השלישי

הוא ישתתף בעצמו בפעילות הנביאים. מאישיות פרטית הוא הופך לאישיות ציבורית. כמו-כן שאול גם מתקדם בדרגה מבחינת עבודת האלהים שלו.

בתחילה הוא כלל אינו מכיר את שמואל ואת עניין הנבואה. לאחר מכן הוא מקבל בשר מבשר שהוקרב לשם ה'. לאחר מכן יתנבא ויצור קשר ישיר עם ה'.

האות הראשון (ב-ג)

בְּלֶכְתְּךָ הַיּוֹם מֵעַמְדִי (=ממני)

וּמַצֵּאתָ 2 אֲנָשִׁים עִם קִבְרַת-רַחֵל

בְּגִבּוֹל-בְּנֵימָן בְּעֵלְצַח

(‘עלצח’ נמצאת בגבול נחלת-בנימין, מיקומה כיום לא ידוע.)

וְאָמְרוּ אֵלַיךְ: נִמְצְאוּ הָאֲתֹנוֹת

אֲשֶׁר הִלַּכְתָּ לְבַקֵּשׁ,

וְהִנֵּה נָטַשׁ אָבִיךָ אֶת דְּבָרֵי-הָאֲתֹנוֹת,

וְדָאָג לָכֶם לֵאמֹר מָה אַעֲשֶׂה לְבָנִי

(שמואל אולי גם בא לרמוז לו שכל סיפור האתונות היה

כדי לייעד אותך למלוכה.)

האות השני (ג-ד)

רמה

ירושלים

בית לרם

וְחַלְפֶת מִשֵּׁם וְהַלְאָה (=תעבור במהירות משם הלאה, שכן אביך דואג לך)
וּבָאתָ עַד אֵלֹן-תְּבוֹר (מקום בין עלצח לגבעת האלהים, המקום קרוי על
שם עץ אלון ידוע בתקופה ההיא, הקרוי "תבור")
וּמִצְאוּךָ שָׁם 3 אֲנָשִׁים עֲלִים אֶל הָאֱלֹהִים בֵּית-אֵל
("האלהים בית אל" היה שם מקום ליד בית-אל)
אֶחָד נִשְׂא 3 גְּדִיִּים, וְאֶחָד נִשְׂא 3 כְּפָרוֹת-לֶחֶם,
וְאֶחָד נִשְׂא נֶבֶל-יָוֵן,
וְשִׂאֲלוּ לָךְ לְשָׁלוֹם, וְנָתַנוּ לָךְ 2 לֶחֶם, וְלִקְחָתָּ מִיָּדָם.

האות השלישי (ה-ו)

הבמה בגבעת האלהים (גבעת בנימין)

שאול

אַחַר-כֵּן תָּבוֹא גְבַעַת-הָאֱלֹהִים (=גבעת בנימין. שאול יהפוך

אותה בהמשך לעיר בירתו: 'גבעת-שאול')

אֲשֶׁר שָׁם נְעָבֵי-פְלִשְׁתִּים (=שליטים פלשתיים מושלים שם ו/או גוים מס),

וַיְהִי כִבְאֵף שָׁם הָעִיר,

וּפָגַעַתְּ (=ותפגוש) חָבֵל-נִבְאִים (=קבוצת נביאים) יִרְדִּים מִהַבְּמָה,

וּלְפָנֵיהֶם יָבֵל וְתָף וְחִלּוּל וְכִנּוּר, וְהִמָּה מִתְנַבְּאִים.

וְעֲלָחָה עָלֶיךָ רוּחַ-ה',

וְהִתְנַבֵּיתָ עִמָּם וְנִהַפְכָתָ לְאִישׁ-אַחֵר.

(תבוא עליך רוח ה' רוח חדשה (כוחות נפש חדשים) שתעזור לך להנהיג ולמשול בישראל.)

פס' ז. מטרת האותות הכרה שה' עמך !

וְהָיָה כִּי תִבְאֲנָה
הָאֹתוֹת הָאֵלֶּה לְךָ

עֲשֵׂה לְךָ

אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ (ככל שתוכל)

כִּי הָאֱלֹהִים עִמָּךְ !

שמואל מעווה את שאול להמתין לו ולהקריב עמו בגלגל (ח)

וַיֵּרֶדְתָּ לְפָנַי הַגִּלְגָל,
וְהִנֵּה אָנֹכִי יֹרֵד אֵלֶיךָ לְהַעֲלוֹת עֹלוֹת לְזִבְחַ זְבַחֵי-שְׁלָמִים,
7 יָמִים תִּזְחַל (=תחכה) עַד בּוֹאֵי אֵלֶיךָ,
וְהוֹדַעְתִּי לְךָ אֶת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה.

הערה: מהנאמר בפרקנו לא ברור מתי שמואל מצפה ששאול יקריב עמו שהרי שאול הולך לדרכו כדי לראות את אותות שמואל מתקיימים בו. בפרק יג, פס' ט-יז אנו מגלים שהעיווי האמור כאן מדבר על תקופת ההמתנה לפני המלחמה בפלשתים. שאול ממתין לשמואל שבעה ימים כדי להקריב עמו את הקורבן אך שמואל אינו מגיע. היום השביעי עומד להסתיים ושמואל עדיין לא מגיע. מלחמה עומדת להתחיל, שאול נלחץ מהפלשתים הקרבים ומהתפזרות לוחמיו. מכיוון ששמואל רוצה להספיק להקריב ולרעות את ה' עוד לפני המלחמה דבר החשוב מבחינתו להצלחת המלחמה, הוא מקריב את הקורבן לבדו ולא מחכה לשמואל. בכך אינו מקיים את עיוויו של שמואל. שמואל מעניש את שאול בחזמרה וגוזר שממלכתו לא תקום לעד, במילים אחרות לא יזכה לשושלת מלוכה שתצא ממנו.

פס' ט. קיום האותות כדברי שמואל

וְהָיָה כִּהְפַנְתּוּ שִׁכְמוֹ לְלַכֵּת מֵעַם שְׁמוּאֵל

וַיִּהְיֶה לֹא אֱלֹהִים לִב-אַחַר,

וַיָּבֵאוּ כָּל הָאֹתוֹת הָאֵלֶּה בַּיּוֹם-הַהוּא.

פירוט על קיום האות השלישי, תגובת העם להתנבאותו (י-ג)

הגם שאול בנביאים?!

וַיֵּבְאוּ שָׁם הַגְּבַעְתָּהּ, וְהִנֵּה חָבֵל-נְבִיאִים (=קבוצת נביאים) לְקָרְאָתוֹ.

וַתַּעֲלַח עָלָיו רוּחַ-אֱלֹהִים, וַיִּתְנַבֵּא בְּתוֹכָם.

וַיְהִי כָּל-יּוֹדְעוֹ מֵאֲתָמוֹל-שְׁלֹשָׁם, וַיֵּרְאוּ וְהִנֵּה עִם נְבִיאִים נִבְּא:

וַיֹּאמֶר הָעָם אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ: מַה זֶה הָיָה לָבֶן-קִישׁ ?

הַגֵּם שְׂאוֹל בְּנְבִיאִים?! (=איך ייתכן ששואל בנו של קיש שאיננו נביא עלה במעלה והגיע לדרגת נבואה?!)

וַיַּעַן אִישׁ מִשָּׁם וַיֹּאמֶר: וּמִי אֲבִיָּהֶם ? (=אחד האנשים ענה שאין חובה שהאבא יהי נביא כדי שבנו יהיה נביא, שכן נבואה

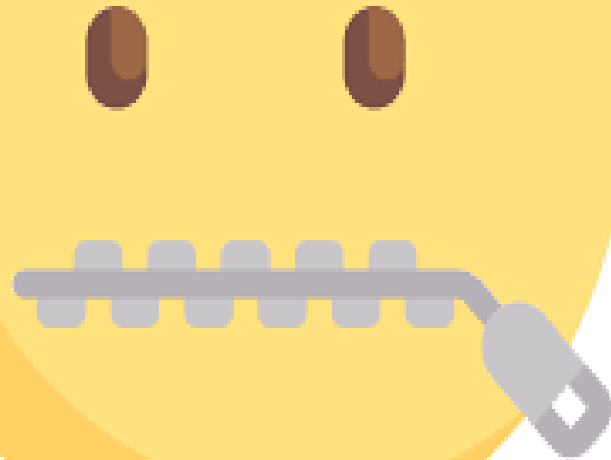
לאו דווקא עוברת בירושה, יש פירושים נוספים) עַל-כֵּן הָיְתָה לְמִשְׁלַח הַגֵּם שְׂאוֹל בְּנְבִיאִים ?

(=בעקבות התנהגותו החריגה של שאול, נוצרה אמרה עממית לגבי כל אדם נחות דרגה שעלה והתקדם בדרגתו: "הגם שאול בנביאים?!")

וַיְכַל מֵהַתְנַבּוֹת, וַיֵּבֵא הַבָּמָה (כמנהג נביאים הבאים אל המקדשים והבמות. במקרה זה אולי בא לבמה להקריב קורבן

הודאה על הנבואה שניתנה לו, או אולי להתפלל שם, או בא להודות לנביאים שנתנו לו מרוח נבואתם)

דודו של שאול פוגש את שאול ונערו (יד-טז)

שאול	דוד שאול
<p>וַיֹּאמֶר:</p> <p>(הלכנו:) לְבִקֵּשׁ אֶת הָאֲתוֹנוֹת, וְנִרְאָה כִּי אֵין (=כי האתונות אינם) וְנָבִיא אֶל שְׁמוּאֵל (שיאמר לנו היכן האתונות נמצאות)</p>	<p>וַיֹּאמֶר דָּוִד-שְׂאֵל אֵלָיו וְאֵל נַעְרוֹ: אֵן (=לאן) הֲלִכְתֶּם ?</p>
<p>וַיֹּאמֶר שְׂאֵל אֶל דָּוִד: הֲגִיד הַגִּיד לָנוּ כִּי נִמְצְאוּ הָאֲתוֹנוֹת, וְאֵת דְּבַר-הַמְּלוּכָה לֹא-הֲגִיד לוֹ, אֲשֶׁר אָמַר שְׁמוּאֵל (כנראה ששמואל אמר לשאול לשמור בשלב זה את עניין משיחתו למלך בסוד, אולי בגלל הפחד מהפלשתים הנמצאים באזור. שאול אינו מגלה אפילו למשפחתו את עניין המלוכה.)</p>	<p>וַיֹּאמֶר דָּוִד שְׂאֵל: הֲגִידָהּ-נָא לִי: מָה אָמַר לָכֶם שְׁמוּאֵל ?</p>

המלכת שאול לפני העם במעפה

(יז-כז)

הערה מקדימה: פסוקים אלו הם למעשה תשובתו
המעשית של שמואל אל העם לבקשתם מלך, פרק ח.

וַיַּעַק שְׁמוּאֵל אֶת הָעָם

(=שמואל אסף את העם ע"י אנשים המזעיקים)

אֶל ה' הַמִּצֵּפָה

(במצפה היה מקום בו עבדו את ה', מקדש או במה.

גם בפרק ז שמואל כינס את העם אל המצפה)

ה' רואה בבקשת העם מלך כפיות טובה (יח-יט)

ה' לא טוב לכם מספיק
שאתם רוצים מלך?!

וַיֹּאמֶר (שמואל) אֶל בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל:

כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהֵי-יִשְׂרָאֵל:

אֲנֹכִי (המיטיב עמכם בכך ש:) הֶעֱלִיתִי אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם,

וְאַעֲזֹב אֶתְכֶם מִיַּד-מִצְרַיִם וּמִיַּד כָּל-הַמַּמְלָכוֹת הַלְּחָצִים אֶתְכֶם.

וְאַתֶּם הַיּוֹם (ואילו אתם נהגתם בכפיות טובה בכך ש:) מְאַסְתֶּם אֶת אֱלֹהֵיכֶם

אֲשֶׁר הוּא מוֹשִׁיעַ לָכֶם מִכָּל רְעוּזֹתֵיכֶם וְצָרֹתֵיכֶם,

וְתֹאמְרוּ לוֹ (לשמואל או לה'): כִּי מֶלֶךְ תִּשְׂשִׂים עָלֵינוּ?!

שלב ג. בירור זהות המלך ע"י לכידה (סוג של גורל) (יט-כב)

וְעַתָּה הִתְיַצְבוּ לִפְנֵי-ה' לְשַׁבְּטֵיכֶם וּלְאַלְפֵיכֶם (=למשפחותיכם),

שבט: וַיִּקְרַב שְׁמוּאֵל אֶת כָּל שְׁבֵטֵי-יִשְׂרָאֵל, וַיִּלְכֹּד **שֶׁבֶט-בְּנִימִן**.

משפחה: וַיִּקְרַב אֶת שֶׁבֶט-בְּנִימִן לְמִשְׁפַּחָתוֹ, וַתִּלְכֹּד **מִשְׁפַּחַת-הַמַּטְרִי** (מטרי= משפחה

בבנימין. שם זה אינו מוזכר במקום אחר בתנ"ך)

איש: וַיִּלְכֹּד **שְׂאוּל בֶן-קִישׁ**

וַיִּבְקֹשׂהוּ (=חיפשו את שאול) וְלֹא נִמְצָא.

וַיִּשְׂאֲלוּ עוֹד בַּה': הֲבֵא עוֹד הַלֵּם אִישׁ (=האם בא הנה עוד איש מלבד אלה המתייצבים כאן באזור ההגרה ?

יש מפרשים: "הבא עד הלם האיש" ? כלומר האם אותו איש מבוקש הגיע לכאן ?

וַיֹּאמֶר ה': הֲנִיָּה הוּא נְחֻבָּא אֶל הַכֹּלִים (=שאל נמצא במקום הכניסה למקום הכינוס, שם אנשים מפקידים את

כליהם. שאל אולי התחבא שם כדי לברוח מן השררה והכבוד).

שלב ד. המלכת שאול (כג-כד)

וַיִּרְעוּ וַיִּקְחֵהוּ (את שאול) מִנְּשָׁם,
וַיִּתְּיֻעַב בְּתוֹךְ הָעָם,
וַיִּגְבֶּה מִכָּל-הָעָם מִנְּשָׁכְמוֹ וּמַעֲלָה.

וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֵל כָּל-הָעָם:
הֲרֵאִיתֶם אֲשֶׁר בָּחַר בּוֹ ה' ?
כִּי אֵין כָּמֹהוּ בְּכָל-הָעָם !

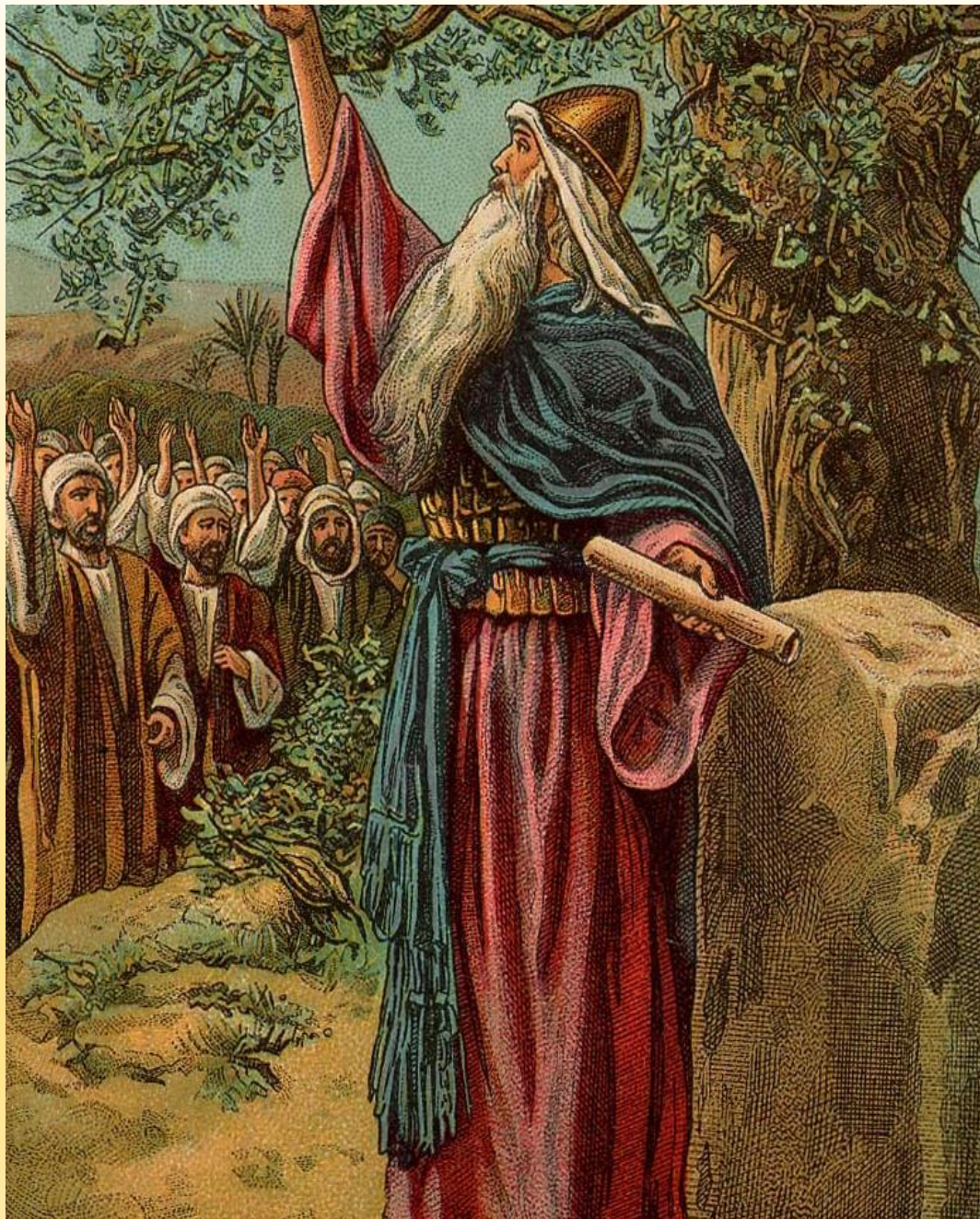
וַיִּרְעוּ כָּל-הָעָם, וַיֹּאמְרוּ: יַחֲיֵה הַמֶּלֶךְ.

(הערה: תרועה וקריאה הזן חלק מטקס ההמלכה
ראה המלכת אבשלום, אדוניהו, ועוד)

כִּי אֵין כָּמֹהוּ
בְּכָל-הָעָם !

יַחֲיֵה הַמֶּלֶךְ !

שלב ה. משפט המלוכה (כד)

וַיְדַבֵּר שְׁמוּאֵל אֶל הָעָם אֵת מִשְׁפַּט-הַמְּלָכָה
(=הסביר לעם את חובות המלך כלפי העם, וחובות העם למלך)

וַיִּכְתֹּב בַּסֵּפֶר (במגילת קלף) וַיַּנִּיחַ לִפְנֵי ה'
(הניח את הספר במקום מקודש מסוים שהיה במעפה,
או שהניחו עם ארון-הברית).

שלב ו. סיום הטקס ופיזור האנשים לביתם תומכים ומתנגדים (כה-כז)

וַיִּשְׁלַח שְׂמוּאֵל אֶת כָּל-הָעָם אִישׁ לְבֵיתוֹ,
וְגַם שָׂאוּל הָלַךְ לְבֵיתוֹ גְּבַעְתָּהּ (עד שיבוא הזמן לפעול).

תומכים:

וַיֵּלְכוּ עִמּוֹ הַחִיל (=אנשים טובים ונאמנים ליוז אותו כדי לכבדו או כדי לשרתו)

אֲשֶׁר נָגַע אֱלֹהִים בְּלִבָּם (=אשר אלהים עורר בהם רגשי השתתפות והזדהות עם המלך שאול).

מתנגדים:

(אבל:) וּבְנֵי-בְלִיעֵל אָמְרוּ: מַה יִּשְׁעֵנוּ זֶה ?!

וַיִּבְזְהוּ, וְלֹא הִבִּיאוּ לוֹ מִנְחָה (כנהוג בעת המלכת מלך).

תגובת שאול:

וַיְהִי כַמְחָרִישׁ (=בגלל ענוותנותו עשה עצמו כחרש שאינו שומע, גזר על עצמו שתיקה).

